

ФІЛОСОФІЯ ТА ПОЛІТОЛОГІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ

ISSN [2663-0265](#) (print) ISSN [2663-0273](#) (online)

2020. Vol. 12. Issue 1.

Journal home page: <https://fip.dp.ua/index.php/FIP>

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Інна Леонідівна Брацун

кандидат філософських наук,
викладач кафедри філософських
і політичних наук,
Черкаський державний технологічний
університет,
бульвар Шевченка, 460, Черкаси, 18000,
Україна

Inna Bratsun

Candidate of Philosophy Sciences,
Lecturer in the Department of Philosophy
and Political Science,
Cherkasy State Technological University,
bul. Shevchenko, 460, Cherkasy, 18000,
Ukraine

E-mail: pr.ck@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3649-6058>

УДК 37.012

ОСВІТНІЙ ВИМІР СОЦІАЛЬНОЇ ІНЖЕНЕРІЇ

Received 23 April 2020; revised 20 May 2020; accepted 10 June 2020

DOI: 10.15421/352001

Філософсько-освітній аналіз, соціально-технологічний аспект сучасної освіти, її здатність виступати у ролі соціальної інженерії дозволяє уникнути надмірної соціологізації та політизації цього процесу його культурно-антропологічне та педагогічне підґрунтя. Гуманізація соціальних і політичних замовлень, які адресуються освіті, у контрфактичних реаліях суспільства знань перетворюються на домінуючу стратегію соціальної інженерії, що дозволяє перенести нормативний ідеал освіченості з нормативної у функціональну і прагматичну площину, що релятивізує цей ідеал.

Ключові слова: *освіта, освітній простір, людиновимірність, соціальна інженерія, суспільство знань, інформаційне суспільство.*

Educational dimension of social engineering

Abstract

Philosophical and educational analysis, socio-technological aspect of modern education, its ability to act as social engineering allows avoiding excessive socialization and politicization of this process, its cultural, anthropological and pedagogical basis. The humanization of social and political orders addressed to education, in the counterfactual realities of the knowledge society, has been transformed into a dominant social engineering strategy that allows one to shift the normative ideal of education from the normative to the functional and pragmatic plane that relativizes this ideal. A person's understanding of his or her fundamental educational incompleteness is radicalized in the knowledge society and has different scenarios of awareness of the moment: from motivation to lifelong learning to the experience of outsider tragedy through socially delicate education.

The correlations that exist between the state of education and the life of the society and individual in the knowledge society and the links between educational practices and social engineering are coherent. Because of this, the self-representation of education as a universal social technology of post-industrial societies becomes possible only in the sphere of counterfactuals - as a humanized strategy of modernizing the education and social life of modern societies, which is a unifying link of man.

The tendency of growth of educational component in modern social technologies contributes to the growth of a didactic culture of the population, although it carries the risks of replacing the ideal of "educated person" with the ideal of a "knowledgeable" person. One of the trade-offs between them can be considered the ideal of "competent person", which dominates the modern media education, which in recent years has significantly increased the impact on social engineering, which is widely used the latest educational technologies. Due to the dialectical interrelationship between them for the functioning of education as a universal social technology that sets the algorithm for social transformation at the micro and macro levels of social life. In such circumstances, the educational and educational practices of institutionalized education invade the world of everyday life, as well as the political and economic life of society. As a constitutive element of a network society, they define the transcultural profile of social engineering.

Keywords: education, educational space, social engineering, knowledge society, information society.

Образовательное измерение социальной инженерии

Аннотация

Философско-образовательный анализ, социально-технологический аспект современного образования, его способность выступать в роли социальной инженерии позволяет избежать чрезмерной социологизации и политизации этого процесса его культурно-антропологическое и педагогическое обоснование. Гуманизация социальных и политических заказов, которые адресованы образованию в контрфактических реалиях общества знаний превращаются в доминирующую стратегию социальной инженерии, что позволяет перенести нормативный идеал образованности с нормативной в функциональную и прагматическую плоскость, релятивизирующую этот идеал.

Ключевые слова: образование, образовательное пространство, социальная инженерия, общество знаний, информационное общество.

Постановка проблеми.

Розуміння людиною своєї принципової освітньої незавершеності радикалізується у суспільстві знань і має різні сценарії усвідомлення цього моменту: від мотивації до освіти упродовж життя до переживання трагедій аутсайдерства через соціально неадекватну освіту.

Кореляції, що існують між станом освіти і життєдіяльністю соціуму та індивіда у суспільстві знань, а також зв'язки між освітніми практиками і соціальною інженерією є когерентними. Через це саморепрезентація освіти як універсальної соціальної технології постіндустріальних соціумів стає можлива лише у сфері контр фактичності – як гуманізована стратегія модернізації системи освіти і суспільного життя сучасних соціумів, об'єднавчою ланкою яких виступає людина.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження питання освіти та соціальної інженерії присвячені праці Дж. Дьюї, К. Поппера, Ю. Габермаса, О. Гьоффе, М. Бойченка, С. Пролеєва та ін. Особливо важливими є розробки І. Гофмана, Р. Даренторфа, Н. Корабльової та ін., що торкалися рольової реальності сучасних суспільств. Існує теза, що основою інформаційного суспільства буде єдиний глобальний інформаційний простір. Є декілька підходів до розгляду інформаційного суспільства. З них можна виділити два основних це: концепція постіндустріалізму, що визначає новий етап розвитку суспільства як постіндустріальний, яку досліджували Д. Белл, Р. Дарендорф, А. Турен, Ф. Феррароті,

Д.Етціоні; концепція власне інформаційного суспільства, дослідниками якої є Е.Тоффлер, Дж.Нейсбіт, Й.Масуда, Дж.Бенігер, З.Бжезинський, М.Кастельс М.Маклюен, А.Урсул та інші.

Мета роботи: розкрити тенденцію зростання освітньої складової у сучасних соціальних технологіях, які демонструють тенденцію до посилення освітньої складової.

Виклад основного матеріалу.

Освіта у сучасному світі займає одну з провідних позицій, адже розвиток людських ресурсів саме і залежать від якості й рівня освіти. Освіта є одним з найважливіших національних пріоритетів і повною мірою відображає напрямок розвитку держави. В суспільстві зумовленому глобалізаційними та інтеграційними процесами освіта поступово переорієнтовує суспільство, яке також впливає на якісний розвиток людини.

Соціальна інженерія, яка ґрунтується на освітніх і виховних практиках, керується настановами освітньої і політичної ідеології. Вони проникають одна в одну і активно впливають на освітній менеджмент і маркетинг. Вони задають габітус Вчителя і науковця, який має свої відмінності у різних культурах, від мас-медійної презентації педагогічних професій залежить їх соціальний престиж.

У суспільствах пізнього модерна виразно проявляється тенденція зростання освітньої складової у сучасних соціальних технологіях, які демонструють тенденцію до посилення освітньої складової. Це сприяє зростанню дидактичної культури широких верств населення, хоча і криє у собі ризики заміни ідеалу

«освіченої людини» на ідеал «обізнаної» людини.

Безперечно, з давніх часів знання були одним з найважливіших феноменів, що виступали предметом дослідження філософів. Вони допомагають людині протягом життя вирішувати різні проблеми та організовувати свою діяльність в суспільстві. Безперечно, як пише Вандельфейс: «Людина була і залишається розумною істотою, незалежно від того, чи живе вона у мирі, чи у війні. Але визначення миру означає, що мир заключається з іншими або із самим собою, він є проміжковою подією і має проміжковий статус. Адже повинен бути хтось, хто є мені чужим, з ким я житиму у мирі. З точки зору логіки атрибут «мирний» можна застосовувати лише як багатопозиційний предикат, бо він виражає відношення» [13, с.197]. Саме суспільство являє собою соціальну структуру, що забезпечує спільну життєдіяльність людей.

Як соціальний інститут, освіта відіграє важливу роль в розвитку суспільства – адже її головна мета полягає в передачі з покоління в покоління культурних та духовних цінностей, успадкування накопиченого соціального досвіду, вдосконалення інтелектуального рівня розвитку людини. Протягом всієї історії людства чітко проявляється тенденція до посилення ролі освіти в розвитку суспільства. При поєднанні саме цих вагомих понять маємо «суспільство знань», яке широко змінює новітні освітні технології, поширюючи медіаосвіту.

Поняття «суспільство знань» увійшло в обіг відносно недавно, початок відноситься до другої половини ХХ століття – початку ХХІ століття. Воно широко використовується філософами, соціологами, економістами та іншими дослідниками для осмислення процесів, що відбуваються в суспільстві. Сама ідея формування «суспільства знань» переважно відноситься до постіндустріального етапу розвитку суспільства.

Звертаючи увагу на дослідження багатьох вчених минулого століття щодо розвитку суспільства, спостерігаємо найчастіше звернення їх до концепцій постіндустріального та інформаційного суспільства. Хоча стало-

го визначення щодо нової стадії соціального розвитку суспільства немає, поряд з цими поняттями є ще: «надіндустріальне суспільство» (О.Тоффлер), «технотронне суспільство» (З.Бжезинський) та інші.

Слід зазначити, що вживання терміну «інформаційне суспільство» наприкінці ХХ століття змінив термін «постіндустріальне суспільство». Це пояснюється розвитком в суспільстві накопиченої інформації, її доступністю, усвідомленням ролі інформації у суспільному житті. Таким чином, постіндустріальне суспільство не без підстав пов'язують із становленням інформаційного суспільства.

Можливо було б правильніше не відокремлювати ці концепції, а розглядати їх у певній діалектичній взаємодії. Як бачимо, оперуючи поняттям «інформаційне суспільство» вчені все ж таки звертають увагу на зростаючу роль знань. Так, подібні наукові пошуки здійснюються в роботах П.Друкера, М.Кастелса, А.Турена та іншими. Автори даної концепції претендують на створення «суспільства знань» як нової моделі розвитку планетарного суспільства, що може відповідати глобалізаційним та інформаційним технологіям.

Інформаційні технології, комп'ютеризація, інформатизація, інформаційні ресурси, тощо всі ці процеси нерозривно пов'язуються з виникненням інформаційного суспільства. Освітня система переважно розглядається як фундамент у підготовці людини до життя у суспільстві. З розвитком інформаційного суспільства освітня система реагує інформатизацією та комп'ютеризацією навчального процесу. Треба відмітити, згідно досліджень вчених не завжди спостерігається збільшення знань при зростанні обсягу інформації. При цьому інформаційне суспільство не може гарантувати гідного життя людини.

Звертаючи на це увагу, багато науковців почали пошук розвитку інформаційного суспільства в іншому соціальному вимірі. Наслідком цих досліджень стала концепція «суспільства знань», яка була сформована на рубежі століть. Можемо охарактеризувати «суспільство знань», як суспільство яке динамічно розвивається, потребує нових знань, створення нових видів продукції, ефективної

взаємодії освітньої системи.

В опублікованій доповіді ЮНЕСКО у 2005 році «Всесвітня доповідь 2005 року: На шляху до суспільства знання» зазначається: «Сьогодні загально визнано, що знання перетворилося на предмет колосальних економічних, політичних і культурних інтересів настільки, що може служити для визначення якісного стану суспільства, контури якого лише починають перед нами вимальовуватися» [3, с.7]. В доповіді ЮНЕСКО обґрунтовувалась необхідність переходу від концепції «інформаційного суспільства» до концепції «суспільства знання».

ЮНЕСКО рекомендувало вживати термін «суспільство знань» замість терміну «інформаційне суспільство». Як підкреслювала ЮНЕСКО, що «глобальне інформаційне суспільство знаходить свій сенс тільки в тому випадку, якщо воно буде сприяти розквіту суспільства знання і буде направлено на «досягнення розвитку людства на основі прав людини»» [3, с.29].

Треба відзначити, що в науковому колі єдиного думки щодо рекомендації вживання термінів немає. Деякі дослідники ототожнюють ці поняття, інші розглядають «суспільство знань» як останню ступінь інформаційного суспільства, становлення якого стало можливим завдяки розвитку інформаційних технологій [2, с.70]. Інформатизація та комп'ютеризація суспільства розглядається науковцями лише як інструмент для побудови «суспільства знань».

Фундаментом для суспільства знань є розвиток інновацій, науки та освіти. Сучасна людина, яка прагне до саморозвитку, хоче бути успішною та знайти своє місце в такому суспільстві має займатися самоосвітою, за призначенням використовувати нові знання та технології, бути людиною з культурним рівнем та моральними цінностями, гнучкою до швидких подій суспільства, самостійною, критичною, наполегливою та інше. Розгляд суспільства як поняття і явища, аналіз особливостей сучасного суспільства є актуальним і належить до ключових соціально-філософських проблем, які потребують сучасного осмислення. Зазначеної проблематиці присвячені численні публікації, які ілюструють різ-

нобічні погляди і підходи до розуміння феномену суспільства.

Спроби філософського осмислення сучасного трактування суспільства, його особливостей мають актуальне значення, яке відповідає нинішнім викликам, потребам соціальної спільноти. Саме сучасне суспільство, яке швидко змінюється і є предметом дослідження для філософії та інших суміжних наук.

Базовою характеристикою світу є його велич, унікальність і різноманітність. Різноманітність світу проявляється як у фізичному середовищі проживання людей, так і в відмінності природних умов, в різноманітті економічного, соціально-політичного і культурного життя. Всі ці аспекти, безумовно, впливають на формування суспільства в конкретних історичних умовах.

На перший погляд розкриття питання «суспільство» здається легким. Дійсно перші уявлення про суспільство, як систему співжиття людей формувались з найдавніших часів розвитку інтелектуальної культури людства. Але треба відмітити, що при розгляді поняття «суспільство» ми стикаємось з декількома визначеннями по-перше, з одного боку «суспільство» це група людей, яка поєднана для спілкування (дворянське суспільство, педагогічне суспільство, інше); по-друге, це історичний етап розвитку людства (первісне суспільство, феодалське суспільство інше) та по-третє ми можемо сказати, що «суспільство» – це сукупність народів (людство) в історичному розвитку.

На сьогодні немає однієї єдиної всеохоплюючої теорії суспільства та його розвитку. Сучасність характеризується правом на існування різних дослідницьких напрямів, тому що життя є багатограним і складним, і спроби описати та зрозуміти його є такими ж різноманітними. Існує два основних значення поняття «суспільство», які вживаються у сучасній науковій літературі.

Нова філософська енциклопедія наводить такі визначення: в широкому сенсі – сукупність всіх способів взаємодії та форм об'єднання людей, в якій виражається їх всебічна залежність один від одного; у вузькому сенсі – генетично і / або структурно певний тип

– рід, вид, підвид і т. п. спілкування, котрий постає як історично визначена цілісність або як відносно самостійний елемент подібної цілісності [8]. Можна говорити, що суспільство як система різноманітна, оскільки включає в себе безліч рівнів, підсистем і елементів. Ця теза визначає суспільство як в глобальному розумінні, в межах однієї країни, так і в різних суспільних групах які включають в себе кожну людину.

Розглядаючи суспільство як сукупність людей, треба наголосити, що це не просто індивіди які входять до суспільства, а скріплені численними зв'язками і відносинами групи, де першоосновою зв'язків є людська діяльність. Але ми повинні сказати, що суспільство це не тільки людська діяльність, це також і матеріальні, духовні потреби, інтереси, ціннісні орієнтації людей. Вагомою умовою для людини (індивіда) виступає колективність та взаємодія з іншими, що і породжує різні форми об'єднання людей. Людина з початку свого життя входить у ці об'єднання людей (соціальні спільноти) та згодом бере участь у їх розвитку та існуванні. Окрім цього людина (індивід) одночасно може входити до різних соціальних спільнот. Наприклад, студенти вищих навчальних закладів можуть бути як представники певної родини (нації), спортивної секції, члени громадської організації, політичної партії тощо. Виходячи з цього «суспільство» можемо розуміти, як сукупність різних форм об'єднання людей для їх спільної діяльності (первинні колективи, соціальні групи, громадські організації тощо) та відносин між ними.

На сьогоднішній день процеси глобалізації та інтеграції суспільства, які стрімко розвиваються, являють собою різні вектори розвитку. У процесі всебічної індустріальної трансформації, суспільство стає сучасним, тобто таким, яке виступає як умова співіснування сучасних індивідуумів, так і як форма існування їх, тобто суспільство є закономірним наслідком вимог людей до співіснування. Основні ознаки сучасного суспільства полягають в його орієнтованості на інновації, поступальному розвитку, масовій освіті і т.д.

При аналізі поняття «суспільство», як

історичного етапу розвитку, зупинимось на особливостях сучасного суспільства, яке являє собою постіндустріальне суспільство, що вступило в новий етап суспільного історичного розвитку. В рамках постіндустріальної концепції деякі дослідники звертають увагу на характерні риси нової технологічної цивілізації, при цьому роблячи акцент на технічних змінах, що відбуваються в суспільстві, а саме на інформаційних технологіях. Суспільство яке прийде на зміну індустріальному буде мати принципово інший характер вважав Е. Тоффлер: «Це в один і той же час і надзвичайно технічно розвинена, і антиіндустріальна цивілізація ... вона несе з собою новий кодекс поведінки та виводить нас за межі концентрації енергії, грошових коштів і влади» [1, с.85].

Потрібно зазначити, що інформаційне суспільство принципово відрізняється від індустріального, насамперед змінюється форма організації виробництва. Індустріальне суспільство потребувало в сильній концентрації виробництва, а в інформаційному суспільстві людина може повноправно брати участь у виробничих процесах при цьому знаходитись далеко від великих економічних центрів. Це дає можливість людині бути більш самостійною, організованою та спрямованою на виконання конкретних завдань. В інформаційному суспільстві зростає взаємодія світових економічних процесів, отже зростає роль наднаціональних інститутів. Потреби (блага) все менше мають риси національної приналежності, вони можуть вироблятися будь де (різні країни, регіони), а потім формуватись у вигляді кінцевої потреби (блага) з подальшою реалізацією в різних кінцях світу, при цьому буде дуже складно визначити їх національну приналежність як з виробничої так і з фінансової точки зору.

В основу сучасного суспільства покладене знання та інформація, вони і є головним продуктом сучасного виробництва, яке засноване на активному впровадженні досягнень науки та техніки, які були досягнуті в кінці минулого століття і знайшли своє практичне застосування сьогодні. Знання та інформація стають вирішальним чинником розвитку суспільства.

Як зазначає І. Масуда: «інформаційне суспільство це суспільство, в якому точкою опори є інформаційні цінності більшою мірою, ніж матеріальні цінності, і економіка якого оцінює капітал, втілений у знання (knowledgecapital), вище, ніж капітал у матеріальній формі (materialcapital). Американський економіст В. Мартін визначає інформаційне суспільство як «суспільство, в якому якість життя так само, як і можливості соціальних змін та економічного розвитку, все більшою мірою залежать від інформації та її використання».

У теоріях «інформаційного суспільства» реальність є тотожною інформації. Людина в такій парадигмі розглядається як сума закладеної в ній інформації. Саме «інформаційне суспільство» вказує на принцип, довкола якого організована ця соціальна форма – інформація і знання [12]. Саме оброблена інформація як знання має практичне значення для соціуму. Вона змінює суспільство на кожному структурному рівні його організації. Вміння здобувати, накопичувати і використовувати інформацію виступає умовою суспільного розвитку [11]. Тому інформацію можна вважати «елементарною функцією людської поведінки» [7, с. 365]. Традиційно розуміння інформації як змістовного опису об'єкта або явища (К. Шеннон) втрачає власну актуальність. Більш доцільним стає визначення інформації як засобу передачі різноманітності (У. Ешбі). Теорія інформації прагне знайти власні ціннісні визначення, з'ясувати аксіологічний потенціал інформації, зберегти культурну різноманітність, дотримуватися «політики відмінності» (Ч. Тейлор) [5, с.6-7]. Тільки та інформація, яка пройшла ряд перетворень і зафіксована в особливих символічних знакових системах – мовах – може розглядатися як знання. Знання, таким чином, є системою відносин, які включають відносини між знаками та іншими феноменами, між різноманітними знаковими конструкціями [10].

В такому ж руслі розділення інформації та знання в контексті освіти проводять західні мислителі [4, с.38]. Виробництво знання ґрунтується на рефлексивній та критичній практиці пізнання і на «перетворенні інформації» [4, с.38]. Інформація набуває значення за умов

її активного використання [9, с.40]. Доцільно внести уточнення щодо проблеми «знання як товару». Вартість товару в «суспільстві знань» може прирости як внаслідок застосування відомих факторів виробництва, так і за рахунок додаткових властивостей продукту і супутніх послуг, які з'являються внаслідок цілеспрямованого застосування знань як нового фактору виробництва [3]. Як правило, подібне застосування знань відбувається у вигляді пошуку, ретельного відбору і реалізації ідей щодо покращення якості і споживчих властивостей товару, його характеристик, розширення можливостей застосування, організації доставки, збільшення гарантійних термінів тощо [6]. Одержання таких «знанневих» характеристик товару пов'язане із значними інвестиціями компаній в активи, які отримали назву «невідчутних активів» [5, с. 10]. Товари з відчутною долею оновлюваних «знанневих» властивостей розраховані на глобальні ринки збуту. Важливою рисою сучасного «суспільства знань» є перетворення в товар особливо-го типу власне знання.

Формування інформаційного суспільства, тобто такого суспільства в якому виробництво інформаційного продукту має пріоритет від виробництва матеріальних цінностей, стає цілком закономірним. Основа індустріального суспільства (капітал і праця) поступаються місцем основі інформаційного суспільства (інформації).

Сучасне суспільство стає інформаційним зі збільшенням значення засобів масової інформації, із зростанням інформованості суспільства за рахунок вільного доступу до інформації та об'єднання всесвітнього інформаційного простору через всесвітню глобальну мережу. Інформаційне суспільство дає можливість розвитку людини, демократії, економіки, підвищення якості освіти та багато іншого, що сприяє реформуванню суспільства в цілому.

Освіта в умовах інформаційного світу пов'язана з його економічною системою, глобальним характером економіки, який передбачає здобування в межах освіти не лише інформації, знань чи вмінь, а й інтелектуального капіталу, який поповнюється не тільки під час

навчання у певному закладі, але й впродовж усього життя. При такому ставленні до освіти економічні ризики суспільства зумовлюють як вибір освітніх напрямків (економіка визначає, який саме інтелектуальний капітал є актуальним на даному етапі розвитку конкретного суспільства, а, отже, й вибір професій окремими індивідами), так і доступність останніх (економічна система в такому випадку виступає регулятором розвитку освіти).

Отже, при аналізі поняття «суспільство» можна розглядати як самих людей в суспільних відносинах, так і результат дії людей. Суспільство як поняття і явище різноманітно. Це підкреслюється сучасними тенденціями, такими як глобалізація, уніфікація, що є наслідком духовної глобалізації. Вивчаючи історію розвитку суспільства, спостерігаємо його різні етапи становлення, пов'язані з удосконаленням моральних норм і поширенням нових моральних цінностей.

Всі наукові досягнення формують новий образ реальності. Суспільство, в якому головну роль відіграють знання та інформація, дозволяє нам говорити про сучасне суспільство не тільки як про постіндустріальне, але і як про інформаційне. У величезній кількості наукової літератури, де розглядаються питання інформаційного суспільства, автори рідко погоджуються один з одним, щодо його основних характеристик, однак всі сходяться в одному – інформація відіграє особливу роль в сучасному світі.

Суспільство як філософська категорія розглядається саме з позицій нинішніх характеристик соціальної ситуації, зумовлених глобалізаційними та інтеграційними процесами,

серед яких – інформаційний простір як базис новітніх соціальних змін. Ми акцентуємо увагу на таких соціальних аспектах як мультикультуралізм, соціальна та економічна глобалізація. Такий підхід дозволяє використовувати для розгляду суспільства новітнього часу характеристику «інформаційне суспільство».

Безумовно, інформаційне суспільство це феномен науково-технічного прогресу. Внаслідок чого спостерігаємо підвищення якості наукових знань, вдосконалення систем освіти, що само по собі включає знання. Як відомо, знання є рушійною силою розвитку людства, висновок такий – розвиток знань формує розвиток суспільства.

Отже, посилення освітньої складової сприяє зростанню дидактичної культури широких верств населення, хоча і криє у собі ризики заміни ідеалу «освіченої людини» на ідеал «обізнаної» людини. Певним компромісом між ними можна вважати ідеал «компетентної людини», який домінує у сучасній медіаосвіті, яка в останні роки значно посилила вплив на соціальну інженерію, яка широко застосовує новітні освітні технології. Через діалектичний взаємозв'язок між ними для функціонування освіти у якості універсальної соціальної технології, яка задає алгоритм соціальних перетворень на мікро- і макрорівнях суспільного життя. У таких констеляціях навчальні і виховні практики інституціалізованої освіти вторгаються у світ повсякденності, а також у політичне та економічне життя суспільства. Як конститутивний елемент мережевого суспільства вони задають транс культурний профіль соціальної інженерії.

Бібліографічні посилання

1. Баталов Э. Л. О книге Э. Тоффлера «Третья волна». США – экономика, политика, идеология. 1982. №7. С.85.
2. Згуровский М. Путь к обществу, основанному на знаниях. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.zn.ua/3000/3300/52340>.
3. К обществам знания: Всемирный доклад ЮНЕСКО 2005. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001418/141843r.pdf>.
4. Карпюк О. А. Фактори формування та розвитку ринку освітніх послуг. Економіка. Управління. Інновації: Електронне наукове фахове видання Житомирського державного університету ім. І. Франка [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/eui/2009_1/09koarop.pdf.
5. Коджаспирова Г. М., Коджаспиров А. Ю. Педагогический словарь: [для студ. высш. и сред. пед. учеб. заведений]. М.: Издательский центр «Академия», 2003. 176 с.

6. Лапин К. А. Развитие образовательного пространства на территории стран СНГ и Ближнего Зарубежья (The Development of Educational Space in the Cis and Abroad). [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://vestnik.kuzspa.ru/articles/143/>.

7. Международная выставочно-ярмарочная и конгрессная деятельность [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://dic.edu.ru/information/russian_federation/1368.

8. Новая философская энциклопедия: [в 4 т.]; Ин-т философии РАН, Нац. общ.-научн. фонд; Научно-ред. совет: пред. В. С. Степин, заместители пред.: А. А. Гусейнов, Г. Ю. Семигин, уч. секр. А. П. Огурцов. М.: Мысль, 2010. 692 с.

9. Новейший философский словарь: [3-е изд., исправл.]. Мн.: Книжный Дом, 2003. 1280с.

10. Психологічний словник / За ред. В. І. Войтка. К.: Вища школа, 1982. 216 с.

11. Ракитов А. И. Информация, наука, технология в глобальных исторических измерениях. М.: ИНИОН РАН, Центр ИСТИНА, 1998. 104 с.

12. Фицула М. М. Педагогіка: [навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів освіти]. К.: «Академія», 2001. 528 с.

13. Waldenfels B. Schattenrisse der Moral. Frankfurt am Main: Suhrkamp. 2006. 354s.

References

1. Batalov E. L. O knige E. Tofflera «Tret' yavolna». SShA – e`konomika, politika, ideologiya. 1982. #7. S. 85.

2. Zgurovskij M. Put` k obshhestvu, osnovannomu na znaniyakh. [E`lektronny`j resurs]. Rezhim dostupa: <http://www.zn.ua/3000/3300/52340>.

3. K obshhestvam znaniya: Vsemirny`j doklad YuNESKO 2005. [E`lektronny`j resurs]. Rezhim dostupa: <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001418/141843r.pdf>.

4. Karpyuk O. A. Faktori formuvannya ta rozvitku rinku osvì`tnì`kh poslug. Ekonomi`ka. Upravli`nnya. Ġnnovaczi`yi: Elektronne naukove fakhove vidannya Zhitomirs`kogo derzhavnogo uni`versitetu i`m. Ġ. Franka [Elektronnij resurs]. Rezhim dostupu: http://www.nbu.gov.ua/ejournals/eui/2009_1/09koarop.pdf.

5. Kodzhaspirova G. M., Kodzhaspirov A. Yu. Pedagogicheskij slovar`: [dlya stud. vy`ssh. i sred. ped. ucheb. zavedenij]. M.: Izdatel`skij cenzr «Akademija», 2003. 176 s.

6. Lapin K. A. Razvitie obrazovatel`nogo prostranstva na territorii stran SNG i Blizhnego Zarubezh`ya (The Development of Educational Space in the Cis and Abroad) / K. A. Lapin [Elektronnij resurs]. Rezhim dostupu: <http://vestnik.kuzspa.ru/articles/143/>.

7. Mezhdunarodnaya vy`stavochno-yarmarochnaya i kongressnaya deyatel`nost` [E`lektronny`j resurs]. Rezhim dostupa: http://dic.edu.ru/information/russian_federation/1368.

8. Novaya filosofskaya e`ncziklopediya: [v 4 t.]; In-t filosofii RAN, Nacz. obshh.-nauchn. fond; Nauchno-red. совет: pred. V. S. Stepin, zamestiteli pred.: A. A. Gusejnov, G. Yu. Semigin, uch. sekr. A. P. Ogurczov. M.: My`sl`, 2010. 692 s.

9. Novejshij filosofskij slovar`: [3-e izd., ispravl.]. Mн.: Knizhny`j Dom, 2003. 1280s.

10. Psikhologi`chnij slovník / Za red. V. Ġ. Vojtka. K.: Vishha shkola, 1982. 216 s.

11. Rakitov A. I. Informacziya, nauka, tekhnologiya v global`nikh istoricheskikh izmereniyakh. M.: INION RAN, Cenzr ISTINA, 1998. 104 s.

12. Fi`czula M. M. Pedagogi`ka: [navchal`nij posi`bnik dlya studenti`v vishhikh navchal`nikh zakladi`v osvì`ti]. K.: «Akademi`ya», 2001. 528 s.

13. Waldenfels B. Schattenrisse der Moral. Frankfurt am Main: Suhrkamp. 2006. 354s.